Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXX. Число 113. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 17. мая, 1922. VOL. XXX. No. 113. Jersey City, N. J., Wednesday, May 17, 1922. THREE CENTS

ЗА ТИЖДЕНЬ КІНЧИТЬСЯ ПОЗИЧКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ!

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ І ГРОМАДЯНИ, ПОДБАЙТЕ В СІЙ ОСТАННІЙ ХВИЛІ, ЩОБИ ПОЗИЧКА УВІНЧАЛАСЬ ПОВНИМ УСПІХОМ!

АМЕРИКА ВІДКИДАЄ ЗАПРОСИНИ НА КОНФЕРЕНЦІЮ В ГАЗІ

ВАШІНҐТОН, 15. мая. — Секретар стейту Гюз вислав нині до президента конференції в Ґенуї відповідь уряду Злучених Держав на запросини сеї конференції взяти участь в конференції в Газі дня 15. червня сього року.

Відповідь американського уряду відкидає запросини з тих самих причин, для яких були вже віднинені попередні запросини европейських держав до участи в конференції в Ґенуї. До сього додано лише тільки, що привернення Росії до продуктивного (витворчого) життя мусить наступити на самий перед в самій таки Росії.

Американський уряд годиться одначе рівночасно взяти участь в висилці економічних знатоків до Росії для розслідження економічного положення й економічних потреб краю.

„РОСІЯ ВСЕ ЩЕ БАНКРОТ"

ВАШІНҐТОН, 15. мая. — Перед Межинародною Торговельною Палатою виступав нині з промовою Герберт Гувер, секретар (міністер) торговлі та голова Американської Організації для Російської Допомоги.

Його промова відносилася в значній части до Росії і являється подекуди виясненням становища американського уряду супроти Росії та участи в ріжних межинародних конференціях, на котрих російська справа розбирається. Він заявився без застережень за услівями, поставленими американським урядом в ноті Гюза на запросини до участи в газькій конференції. На його думку, Росія мусить сповнити наперед всі точки, там поставлені, а допєрва тоді буде могти рахувати на поміч зі сторони Америки. Він признав, що Росія зробила вже певні поступи в тім напрямі, але вона все ще є банкротом. Її торговельні обіцянки дуже великі, але вони в значній мірі пересаджені.

БОРА ЗА ВИЗНАННЄМ БОЛЬШЕВИКІВ

ВАШІНҐТОН, 15. мая. — Сенатор Бора вніс нині в сенаті таку резолюцію:

„Постановляється, що сенат Злучених Держав ставиться прихильно до признання теперішнього совєтського уряду Росії".

Рівночасно сенатор Бора виголосив промову, в котрій попирав своє домаганнє, вказуючи на невдачу конференції в Ґенуї через опір Франції проти признання совєтського уряду.

Резолюції ще не відослано до сенатового комітету для заграничних справ.

З ЦЕГОЛНЯНОГО СТРАЙКУ

ГЕЙВЕРСТРО, Ню Йорк, 15. мая. — Перед місцевим судом ставав нині Мурин Майкел Мекґі, страйкар, обжалований за напад на білого капітана баркаса, що возив цеглу рікою мимо страйку. Капітан лодки зізнав на суді, що громадка Муринів напала на нього і побила його буками. Мекґі був послідним з них. Вязник заявив, що він не винувати, і суддя по переслуханню справи відкинув позов. Цілу розправу суду стерегла сильна сторожа жовнірів і поліції.

Властителі цеголень заповідали, що вони нині почнуть наново роботу в своїх підприємствах мимо страйку, але нині цеголні були замкнені.

КОНФЕРЕНЦІЯ ДЛЯ ПОГОДЖЕННЯ ДВОХ ДЕРЖАВ

ВАШІНҐТОН, 15. мая. — Нині почалася тут межинародна конференція, що має на ціли полагодити ріжні непорозуміння межи двома полуднево-американськими републиками: Чіле та Перу.

Збори відкрив секретар стейту Гюз.

Все-американська Федерація Праці вислала до конференції осторогу перед шовіністичними елементами, що можуть розбити конференцію й довести до кровопролиття межи двома републиками.

КОНФЕРЕНЦІЯ З ПРЕЗИДЕНТОМ В СПРАВІ БОНУСА

ВАШІНҐТОН, 15. мая. — Президент Ґардинґ відбув конференцію з сенатором Смутом, членом фінансового комітету. Предметом нарад були нові пропозиції бонуса для жовнірів, що появилися послідними часами в сенаті.

ЗА СОЮЗОМ МЕЖИ ЮНІЯМИ

СТ. ЛУИС, Мезуре, 15. мая. — Рада директорів юнії зелізничих телеграфістів потвердила нині резолюцію за тісним союзом межи майнерами та зелізничими робітничими організаціями. За резолюцією заявилася передтим значна більшість членів юнії, котра має коло 80,000 телеграфістів.

З РОСПРАВИ ПРОТИ МАЙНЕРСЬКИХ ДЕМОНСТРАНТІВ.

ЧАРЛСТАВН, Вест Верджінія 15. мая. — Межи прокураторією держави та обороною прийшло нині до довгої суперечки за те, чи демонструючих робітників задержали на горі Блер та над потоком Крукед військові сили чи лише поліційні урядники за допомогою приватних добровольців, не маючих ніякого урядового становища. Полковник Вілієм Юбенкс, котрому ґубернатор стейту віддав команду над тими військами, заявив на суді, що він заприсягнув всіх добровольців як резерву стейтового війська. Він заявив, що підчас бійки з майнерами вистрілено від 500,000 до 600,000 куль.

ЗІ СЛІДСТВА ШІКАҐОВСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ ПРОТИ БУДІВЛЯНИХ ЮНІЙ.

ШІКАҐО, 15. мая. — Поліційні урядники, що роблять слідство проти шікаґовських розбишак та шікаґовських будівляних юній, стараючися найти межи ними звязок, подали до відома, що вони вже відкрили салюн, в котрому наняті юнійними провідниками розбійники ждали на приказ з уряду юнійного провідника Мерфі починати свою „роботу" проти поліції. Вони заявляють теж, що зробили ревізію (трус) в домі Джана Милера, властителя автомобіля, з котрого розбійники стріляли до полісменів. Кажуть поліційні урядники, що там найшли велику скількість динаміту та пальної зброї.

УПАЛА З ТРЕТОГО ПОВЕРХА.

Трилітна дівчина Вайола Равндс, що живе в своїх родичів в Ню Йорку, вдрапувалася з свого високого крісла на вікно і впала при тім на долину. Її тіло вдарилося на долині до зелізного поруча під домом. Дівчину забрано до шпиталю, де лікарі ствердили зломаннє хребетного стовпа. В хвилі, як дитина вдрапувалася на вікно, мати була занята в сусідній комнаті.

КРИМ ВИМИРАЄ.

Совітське радіо доносить, що в Симферополі кождого дня збирають на вулицях по 200 трупів, померших з голоду.

ПІВ МІЛІОНА НА РОЗСЛІДЖУВАННЄ ВОЄННИХ НАДУЖИТЬ.

ВАШІНҐТОН, 15. мая. — Палата послів приняла нині значною більшостю голосів постанову, щоби визначити пів міліона долярів департаментови судівництва на розслідженнє та покараннє ріжних людий та підприємств, що в час війни допускалися всяких обманств на шкоду держави.

НЕЛЮДЯНИЙ СИН.

Іміґраційні власти в Вашінґтоні займалися недавно справою допущення до Америки одного еспанського іміґранта, котрого імя власти не відкривають, а котрого вони називають просто „найбільше нелюдяним чоловіком, з яким їм колинебудь прийшлося стрічати".

Сей Еспанець вже був раз в Америці, але горожанином не став і далі ще є чужинцем. Недавно поїхав він до рідного краю і вернув звідси зі своєю старенькою матірю. Їдучи до Злучених Держав син наняв собі місце першою клясою, а своїй матери купив пасажирський білєт третої кляси і подав її за свою служницю.

Іміґраційні власти по довгій розвазі постановили допустити виродного сина до Америки, але казали йому зложити кавцію в сумі пів тисячі долярів як запоруку, що буде давати своїй матери таке удержаннє, яке належиться матери, а кромі сього приказали йому їздити до іміґраційного уряду до Вашінґтону кождого місяця і представлятися там особисто перед міністром праці.

ЦІЛА РОДИНА ОТРУЇЛАСЬ ДИКИМ ПАСТЕРНАКОМ

Одна французька родина, зложена з сімох членів Лякруа, в Ориджінал, Онт., Канада наїлась дикого пастернаку і в двайцять чотири години пізнійше вимерла серед страшних мук. Причиною смерти було затроєннє. Кажуть, що дикий пастернак втягає в себе стрихіну, яка є в землі, і се було причиною смерти. Похорон жертв нечуваного затроєння відбувся рівночасно. Шість домовин, двоє наймолодших дітий до одної домовини, закопано на місцевім католицьким кладовищі.

ОТВИРАЮТЬ ВЕЛИКУ ВОЗДУШНУ ЛІНІЮ

В неділю пополудни перелетів з міста Кіпорт, Ню Джерзи, до міста Ню Йорк великий пасажирський воздушний корабель, „Мендоза". На літаку було 27 пасажирів, не вчисляючи в се летуна та машиніста. Літак збудований так, що пасажири сидять рядами по кількоро. Боки комнати для пасажирів мають великі шкляні шиби, через котрі псажири можуть приглядатися околицям, над котрими аероплян переїзджає. Крила літака мають 104 стопи від кінця до кінця, а кожда з його двох машин має по 400 парових коний сили.

Як кажуть орґанізатори лінії, вони думають з часом завести постійно курсуючі воздушні кораблі межиількома важнійшими точками над побережом Атлянтійського Океану та Ню Йорком.

НОВИЙ ВЖИТОК БЕЗДРОТНОГО ТЕЛЕФОНУ.

До порту Шербурґ в Франції приїхали в неділю два американські кораблі: „Джордж Вашінґтон" та „Гомерик". Оба вони виїхали майже в той самий час з Ню Йорку і оба їхали до того самого місця призначення. Не диво, що американські та анґлійські пасажири з відомою вже широкою анґльо-саксонською охотою до закладів, стали дивитися на подорож обох кораблів як на справдішні переґони на морю. Пасажири обох кораблів знали при помочи бездротного телефону докладно про положеннє другого корабля в кожду пору дня і ночи. Через цілу дорогу йшли серед пасажирів заклади про те, котрий корабель заїде скорше до порту призначення. Заклади деколи досягали великих сум. Переґони скінчилися так, що „Гомерик" заїхав до Шербурґа на кілька мінут перед приїздом „Джорджа Вашінґтона". Все таки прихильники сього послідного кажуть, що він, а не „Гомерик" виграв перегони, бо „Джордж Вашінґтон" зїздив з дороги та вступав до анґлійського порту Плімавт, де він до сего задержувався ще на три години.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

АМЕРИКА ВІДМОВИЛАСЬ ВІД УЧАСТИ В КОНФЕРЕНЦІЇ В ГАЗІ; МОСКОВСЬКІ БОЛЬШЕВИКИ ЗГОДИЛИСЬ ПРИНЯТИ УЧАСТЬ

ҐЕНУЯ, Італія, 16. мая. — Американське правительство повідомило ґенуенську конференцію, що не візьме участи в конференції для полагоди російського питання, яку назначено на 15. червня с. р. в Газі, столиці Голяндії.

За причину американське правительство подало се, що большевицький уряд не хоче покинути внутрішньої економічної політики (комунізму), яка спинює і нищить продукцію, без якої годі думати про економічну відбудову Росії.

Московська большевицька делеґація відповіла аліянтам з жалем, що прийме запрошенне до участи в конференції в Газі, але із застереженнями.

Наперед, казали московські большевики, вони не вдоволені, що їх не запрошується як рівних, але аліянти хотять радити окремо над російськими справами, а урадивши свої пляни, мають предложити вже готові до приняття большевикам, немов побідники побідженим. Дальше не подобається большевикам домаганнє, аби до часу приняття умов аліянтів не заключували окремих договорів з поодинокими державами. Вони кажуть, що застережуть собі право заключувати окремі договори, бо не хотять бути в безконечність відтяті від світа. Годяться лише не нападати до того часу на жадну із сусідних держав. Большевики кажуть, що вони ніколи (?) на нікого (?) не нападали, а все (?) тільки боронились. Всетаки вони приймуть участь в переговорах і поїдуть до Гаґи, бо вони вважають, що повинні переговорювати з другими державами.

ПРИГОТОВАННЄ ГАҐСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ҐЕНУЯ, Італія, 15. мая. — Політична субкомісія економічної конференції приняла нині однодушно умову аліянтів про скликаннє другої конференції до Гаґи, столиці Голяндії, для вирішення російського питання.

В Газі утворено би дві комісії для розгляду російського фінансового питання. Сі комісії мали би приготовити пляни для полагоди сього питання до 25. червня і тоді предложено би їх до приняття російській делеґації.

ҐЕНУЕНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ ДОГОРЯЄ

ҐЕНУЯ, Італія, 15. мая. — Велика ґенуенська конференція кінчиться, не осягнувши поправді жадного успіху, кромі того, що вияснились трохи відносини між большевицькою Московщиною і культурним світом.

Делеґації уже пакуються і поволи роїзджаються, бо конференція має скінчитися ще сього тижня.

РОЗЄМ ВЖЕ ЛИШЕ НА 4 МІСЯЦІ

ҐЕНУЯ, Італія, 15. мая. — Британський премієр Лойд Джордж має запропонувати державам, заступленим в Ґенуї, щоби підписали тимчасовий розем, яким зобовязались би, щоби границі у Східній Европі остались незмінені протягом слідуючих 4 місяців, і щоби в тому часі держави взаїмно на себе не нападали.

Заявляють, що делеґації приймуть се предложенне.

ҐЕНУЕНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ ВЖЕ НЕ ПОЛАГОДИТЬ СПРАВИ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ

ҐЕНУЯ, Італія, 15. мая. — Кажуть, що Лойд Джордх покинув гадку полагоди справи Східної Галичини і Вильни на ґенуенській конференції, оставляючи їх аліянтській Найвисшій Раді або Лізі Народів.

РАКОВСЬКИЙ ПРОТИ ПЕТЛЮРИ

ҐЕНУЯ, Італія, 15. мая. — Крістіян Раковський, член московської большевицької делеґації, заявив, що Московщина здержиться від нападу на сусідів, але домагається, щоби Польща і Румунія не підпирали у себе Бариса Савінкова і Семена Петлюри, котрі орґанізують повстанців проти большевиків.

БОЛЬШЕВИКИ ВЖЕ Є ЗА ЛІҐОЮ НАРОДІВ

ҐЕНУЯ, Італія, 15. мая. — Большевицька делеґація заявила делеґаціям західно-европейських держав, що Росія готова зблизитись до Ліґи Народів і навіть вступити в її члени, якщо другі держави прийдуть з нею до порозуміння.

КАЖУТЬ, ЩО Й ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА ЗАКЛЮЧИЛА З МОСКОВСЬКИМИ БОЛЬШЕВИКАМИ ДОГОВІР

БЕРЛІН, 15. мая. — З Праги, столиці Чехословаччини, доносять сюди, що чеськословацьке правительство підписало з московським большевицьким урядом умову, подібну до Великодної німецько-російської умови з Рапалльо.

Чехи мають дістати від Москалів концесії до використання природних богатств на одній невликій частині Росії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 ценітв.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УКРАЇНСЬКА ДЕМОНСТРАЦІЯ В ПРАЗІ ПРОТИ ПОЛЬСЬКИХ ЗВІҐСТВ В ГАЛИЧИНІ.

В Празі, столиці Чехословаччини, відбулося 17. цвітня с. р. велике віче українських студентів, яке запротестувало проти катовання українських студентів ляцькими окупантами у Львові, які спонукали їх аж до голодового страйку.

По вічу студенти уладили велику демонстрацію улицями міста.

БУВШИЙ ІТАЛІЙСЬКИЙ ПРЕМІЄР ПРО ПОЛЬЩУ.

В Лондоні в Анґлії вийшла недавно книжка бувшого італійського премієра міністрів Франческо Нітті про „безмирну Европу". Хоч Нітті вже давно перестав бути урядовим висловником політичних поглядів італійської держави, все таки його поглядам треба признати далекосягле значіннє. Ніяка держава не зміняє без видимих і глибоких причин своєї межинародної політики, а італійська держава не найшлася від часу вступлення Нітті в такім новім положенню, щоби від сього ревідувати свою нову політику. Заграничча політнка Нітті все таки ведеться далі його наслідниками. Погляди його, висказані в згаданій книжці, все ще являються висловом почувань італійського народа про межинародну ситуацію в повоєнні часи.

Для нашого народа без сумніву найцікавійшим з усеї дуже цікавої книжки булоби те, що він говорить про Україну. Хоч він не каже нічого безпосередно, все таки мимоходом говорить він про неї, розбираючи справу російську та польську. Про Польщу каже він:

„Ціла система версайського договору була побудована на польськім баламуцтві. Польщі не побудовано наслідком шляхотного прояву прав національности, Польщі не будовано етноґрафічної. Побудовано велику державу, котра так, як вона нині існує, не може жити довго, бо вона має за богато не то чужинецьких народів, а таки просто цілі маси населень, з котрими Поляки разом жити не можуть. Польща, котра має вже й так забогато Жидів, не може спольщити Німців, Москалів та Українців, котрих версайський договір відступив Польщі проти виразних обіцянок президента Вилсона.

„Наслідок сього такий, що Польща, оперши ся при аліянтській допомозі, напорови большевиків, найшлася в стані повної анархії (безпорядку). Вона споживає нині, а не продукує. Вона платить гонетно свої довги, але не знає, як упорядкувати свої приходи. Ні один край в світі не надуживав паперових гроший так, як Польща. Її паперові гроші спали на вартости так, як не спали може гроші ні одної другої держави на землі. Вона не потрафила зорґанізувати своеї власної продукції, а тепер ще збирається розбивати продукцію своїх сусідів.

„Весь версайський договір опирається на сильній та живучій Польщі. Нешкідлива Німеччина, яка не малаби права получитися з однаково нешкідливою Австрією, малаби находитися під військовою контролею Франції та Бельґії на заході, а Польщі на сході. Польща, розділяюча Німеччину від Росії, не лише що перетинає данським коритаром, але й ще відтинає Німеччину від можливого дальшого посування та розвою на схід. Польщу закроєно на велику державу. Не утворено польської народної держави, але польську військову державу, котрої головною ціллю являється дезорґанізація (розбиваннє) Німеччини.

„Польща, котра повстала наслідком воєнного чуда (бо інакше як чудом не можна назвати рівночасного упадку центральних держав та російської імперії) повстала не своїм чесним і завзятим трудом, але з непередвиджених обставин, котрі що правда були справедливою надгородою для довго мученого народа. Границі Польщі будуть сягати аж до Балтийського моря на півночи, до Карпат та Дністра на полудни, майже по місто Смоленськ на сході та обіймають части Німеччини, Брандинбурґії й Поморії на півночи. Нові польські патріоти мріють про величезну Польщу, давню історичну Польщу, про те, як то вони завоюють і будуть панувати над Україною та ще другими краями.

„Не штука доглянути, що скорше чи пізнійше Росія, переболївши большевизм, відбудується. Що Німеччина, мимо всіх зусиль розбити її та зломити її єдність, стане за яких 30 до 40 літ наймогутнійшим народним завязком в самій середині Европи. Що тоді станеться з Польщею, котра силкується розділити від себе дві держави, чисельно найсильнійші та представляючі найбільші сили на европейському суходолі в будуччині?

„Трафляється й в Франції богато політиків, що хочуть йти слідами цісаря Наполеона І. та хочуть удержувати цілу Европу під французьким проводом... Вся та наполеонська політика вже потерпіла раз невдачу, бо в свобідній та поступовій Европі пануваннє одної держави над другими є зовсім неможливим."

З сього Нітті робить заключеннє, що теперішня Польща в своїх теперішних границях удержатися не потрафить і буде мусіти розпастися.

ВИЛЕНСЬКА ЗЕМЛЯ — ПРИЛУЧЕНА ДО ПОЛЬЩІ.

(Від власного кореспондента).

В статті **„Історія одного польського розбою"***) я описав, як Польща загарбала Велинську землю. Той опис я довів до хвилі, як у Вильні зібрався ніби-то виленський, а в дійсности чисто польський сойм і як усі партії сього сойму заявилися за тим, щоби Виленську землю „інкорпорувати" себто прилучити до Польщі.

Тепер хочу довести сей опис польського розбою на Виленській землі до кінця.

Після суперечок про те, чи „інкорпораційний акт" (себто акт про прилученнє до Польщі) має містити обіцянку автономії для Виленщини, чи ні, — стало на тім, щ овін має містити обіцянку про автономію, бо сього вимагає огляд на держави антанти.

А саме держави антанти в ріжні часи заявляли, що не згодяться, щоби Польща загарбала Виленщину. Отже треба відіграти перед державами антанти комедію, що Польща зовсім не загарбала Виленщини, бо по перше Виленщина через свій сойм сама зажадала прилучення до Польщі, а по друге Польща дає Виленщині автономію.

Отже ухвалено інкорпораційний акт з обіцянкою автономії. Сей акт ухвалив найперше сойм у Вильні, потім сойм у Варшаві, потім списано інкорпораційний договір між Польщею й Виленщиною й оголошено, що Виленщина „вернула на лоно Матери-Польщі".

До часу, коли в Виленщині будуть переведені вибори до польського сойму, сойм у Вильні вибрав зпоміж себе 20 делеґатів, які мають увійти до польського сойму як представники Виленщини. Сі делеґати засіли в польськім соймі 24. марта 1922.

Після сього сойм у Вильні розвязано.

Ось-так Польща „інкорпорувала" Виленську землю й обняла пануваннє над нею.

Чи і коли Виленщина дістане обіцяну автономію, побачимо. Зрештою буде се не автономія населення Виленщини, тільки **автономія Поляків у Виленщині.**

Так на очах цілого культурного світа, всупереч ухвалі Союза Націй, Польща загарбала новий кусень не-польської землі, відігравши безличну і гидку комедію, нібито воно се робить згідно з волею населення.

В Виленщині є всего коло 7% Поляків; решта населення — се Литовці, Білорусини й Жиди.

В виборах до Виленського сойму, який мав ніби-то виявити волю населення, взяла участь тільки **польська меншість.** Литовці, Білорусини і Жиди здержалися від участи в виборах. І добре зробили. Бо вибори переводилися під польськими баґнетами, отже все одно вибраними були би тільки Поляки.

Польські посли, вибрані польською меншістю, устроїли комедію сойму, який нібито виконуючи волю населення ухвалив прилученнє В и л е н щ и н и до Польщі.

Після сеї комедії польський міністер закордонних справ Скірмунт поїхав до Лондону й Парижа, де між иншим хвалився, що Польща поладнала справу Виленщини „по думці ліберальної програми правительства і бажань держав антанти.

Загарбаннє непольської землі проти волі великої більшости населення сміє польський міністер називати „ліберальною програмою". Видно, в Польщі під „лібералізмом" розуміють **свобідну крадіж чужих земель.**

Скірмунтови відповів французький президент міністрів Поенкаре, що він буде старатися „довести до нормальних відносин між Литвою і Польщею".

Знаючи прихильність Франції до Польщі, треба сю відповідь розуміти так, що Франція буде старатися примусити Литву признати загарбаннє Виленщини Польщею.

Чи держави антанти признають східні границі Польщі в тих розмірах, в яких Польща їх досі установила загарбаннєм чужих (передовсім українських) земель, чи скажуть Польщі віддати загарбані землі їх правним ґосподарям-народам, від яких вона ті землі загарбала, покаже будучність.

Та тепер справа стоїть так, що Польща іде розбоєм на чужі землі, поневолює чужі народи, а держави антанти спокійно дивлятьс яна те і ще їй помагають. Неначе говорять: „Кради і розбивай, ми тобі не боронимо".

Так розуміють і виконують держави антанти самовизначеннє, свободу і рівність народів.

Справді, не Польща винна, що йде на чужі землі розбоєм, а винні держави антанти, бо вони дають змогу польському розбійникови гуляти.

аҐйдельберґ, 21. цвітня, 1922.

Д-р Михайло Лозинський.

*) „Свобода" ч. 69 з 25. марта 1922.

ШКІЛЬНИЦТВО НА УКРАЇНІ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи")

—o—

Нераз чуєся про велику українізацію шкіл на Україні. Про се недавно і Раковський говорив. Про се писав на днях львівський „Вперед", який каже, що положення трудової школи трудне ізза браку відповідних учительських сил. „Досі відчуваєся недостача інвентаря і шкільних приладів. До борби з таким положенням приступило ціле українське учительство". „Вперед" каже, що через прислані комісари з Москви виступили против української школи, то „таких випадків було мало, а сьогодні майже нема". „Одно треба признати радянській владі, а іменно коли взяти під розвагу катастрофічні відносини на Україні, як голод і холод, що воно дбає про школи. Українці дістають висшу платню". Дітей харчуєся дуже добре, каже „Вперед". „Гірше представляєся справа з фаховими школами і інститутами висшої освіти. Голод відчувають і професори і студенти".

З того виходилоби, що по містах професорам і студентам погано живеся. На селі мабуть красше. Та в чім тут заслуга радянської влади? Хиба се, що професори і студенти голодують, це має бути „дбаннєм про школи"? „Ціла Україна — каже „Вперед" — вкрита людовими університетами. Одначе їхнє положеннє прикре". Деж те „дбання про школу"? Східна Галичина можна сказати, вкрита приватними українськими школами; та чи се хто припише може як заслугу Польщі? Чи український селянин дає на се податки збіжем, щоби його діти цвенькали по московськи? Або чи на се, щоби учитель голодував? Чи чув хто про голод неробів-комісарів, а чому працюючий головою пролетар гине з голоду? Чи так виглядає славний комунізм в практиці?

Коли би харківським комісарам залежало на „українізації", то вже давно бувби завів українську мову як дійсно урядову. Чи се не сміх, що на Україні нині еще урядують усюди по московськи? Чи се не встид тим всім, що так вихвалюють тих всіх Румуно-Жидо-Москалів? — Ось загляньмо до „Голосу Росії", як там „русскій челавєк" пише про ту українізацію. „В совітських урядах говорять по московськи, на цім язику ведеся урядова переписка".

В харківськім університеті „читання лекцій на московськім язиці; пробували читати по українськи, но на просьбу слухачів вернули знова до московського". Українські слухачі не хочуть українського язика — таке виходилоби. Та се брехня! Пішло кілька „груликів" до товаріща комісара а цей і заборонив, що тим лекше було, бо Харків українством ніколи не ґрішив, а українські студенти там голосу не мають, якраз тому, бо вони у „своїй" столиці. Отже заслуги „радянської влади"!

В дійсности залежить учитель від ласки чи не ласки селянства. Там де воно свідоме, там і є українська школа і учитель не знає голоду. А що селянство густо-часто обоятне для школи, тож не диво, що і на селі учителі часто в дуже лихім положенню. Моглаби сему зарадити влада, яка дійсно мала би власть і не боялася показатися в селі далеко від міста чи зелізниці; а там комісари мають таку власть, як польські консулі в Вашінґтоні чи Ню Йорку. Бо коли би мали власть, то приказали би селянам дати учителеви на прохарчовання. Та комісари вдоволені, що самі для себе мають що їсти, видерши з сіл близько міста і зелізниці, себто з околиць, куди сягає рука чрезвичайки.

В часі світової війни в Німеччині, де сидів „кайзер", був розпорядок, на підставі котрого кождий мешканець міста (бо на селі се перевести не можна майже) міг зїсти денно призначену пайку хліба, зїсти оден обід і вечеру в точно означеній скількости поживи. В ресторанах за жадні гроші не міг ніхто більше їсти, як позволяв припис. Інакше німецькі власти дійсно строго „по кайзерівськи" карали винних. Наслідком сего було, що не оден чув порожнечу в жолудку, не одному „запалося черево", та з голоду ніхто не вмирав і Німеччина окружена зі всіх сторін зуміла виживити усіх своїх мешканців (нім заняла Польщу, Румунії часть, а відтак Україну). В радянській Україні, де править „диктатора пролетаріяту" одні їдять булки, другі з голоду гинуть; по селах гонять „самогонку" і пють як воду, а учитель не має що до уст вложити. Чи се також заслуга „радянської влади", чи так виглядає комуністичний лад в практиці?

Як живе учительство на селі? Про се пишуть московські „Ізвєстія" (ч. 1448) ось як: „Положення нашого сільського учительства, крайно тяжке. Учитель в більшости случаїв жиє в сирій, холодній хаті без нафти і світла і хронічно голодує".

„В селі у нас єще много темних кутків. Тут є еще такі, котрі уважають науку за брехню і зовсім не вагаються назвати і на зборах учителя „лінюхом і паразитом", „На нашім хлібі сидиш по нашому маєш і учити. Чому не вчиш слова божого і закону?" І де та влада, що дбає про школу? І чи не смішні ті деклямації комісарів про єдину трудову школу і про опіку над шкільництвом? Деж ті біліони, що стояли в державнім буджеті на шкільництво? Де та опіка? А ось вона: „На нашім хлібі сидиш, по нашому маєш і вчити"!

А на Україні? „Ізвєстія" пишуть: „В многих українських ґуберніях положення учителів стало в такій мірі нестерпимим, що деякі з них, після довгих вагань, рішилися піти на роботи до сільських богачів. Учитель як тільки скінчить шкільне заняття іде до кулака і тут чистить стайню, рубає дрова і взагалі робить всі домашні роботи. За тяжкий труд він дістає трохи лихого борщу і кусок хліба.

Сільські учительки знова, сповняють в богацьких домах обовязки слуги, швачки, робить масло і пр. Її деколи попаде честь: її кличуть „до компанії" випити шклянку чаю і вислухати безконечних сільських сплетнів. В більше голодних містах многі учительки згіршилися ситим життям, кинуло учителювання і нанялися в няньки і покоївки.

Само собою розуміеся, що вигляд голодного учителя і учительки, помітуваних сільськими визискувачами, не може піднести авторітету учителя в очах учеників.

І яка тут наука? Як голодні ученики мало розуміють науку, то і голодний учитель не стоїть на висоті. А передівсім тоді, як в школі нема дров, ні книжок, ні олівців.

В голодуючих ґуберніях, як кажуть „Ізвєстія", положення учителів еще страшнійше, бо коли і в село прийде яка запомога то вона в кождім разі не попаде і в руки учителя. Тож богато умерло з голоду або як кажуть „Ізвєстія", „тому, що довший час **не виділи** хліба".

Як живуть учителі по містах, про се пишуть „Ізвєстія" так: „Мало від жадних вістей приходить зміст. Много учителів, не маючи яких небудь средств до життя, покидають школу і „міняють професію".

Ми маємо тепер по містах богато учителів перейшовших в контори, ізвощики, і т. д.

По містах записані проститутки, котрі на питання: „чим ви занимались передтим"? відповідали: „я була учителькою" і їх зізнання потверджували предложені документи.

Так виглядає та опіка над школою. Коли школа на Україні сяк-так істнує і українізуєся, то не самохвальбах Раковського треба шукати причини сего а в висше згаданих словах: „На нашім хлібі сидиш, по нашому і вчити маєш"! Отсе причина українізації, отсе і причина, що многі Москалі на Україні є за українською школою. Там де народна свідомість не дісталася, де панує і дальше старо царська темнота, там учитель голодує і є наймитом в сільського лупія. В місті ізза великої опіки комісарів і чрезвичайки учитель є „ізвощиком", котрощиком і всім иншим лише не учителем. Учителька є нянькою, покоївкою або піпхнена до крайности продає себе ситим комісарам і спекулянтам, щоби не вмерти з голоду. Комісари, грезвичайка і спекулянт, отсе ті підвалини держави, якої влада називає себе „владою робітників і селян"; отсе та кумпанія, що дре з хлопа кілько влізе, що не знає голоду ні холоду. Професор нехай рубає крова або латає чоботи, учитель нехай чистить стайні, а учителька має бути комісарам і иншій зволочі роарадою в піятиці. Так виглядає опіка над школою в радянській Україні.

Та єще одно. Львівський „Вперед" пише: „Воно (учительство) в решті-решт зрозуміло, що бойкотувати радянську владу і трудову школу не тільки нерозумно але і шкідливо. Як з одної сторони смішно вимагати від радянської влади, щоби вона позваляла защіплювати шовінізм, так з другої можна цілком отверто вести культурну працю без ніякої антірадянської закраски. Були випадки, що деякі комісарі, прислані з Московщини, виступали проти української школи, коли помітили протирадянську працю учителя, але таких випадків було дуже мало а сьогодні майже нема. Як що навіть трапляються, то тільки з вини учителів". З цего виходить, що усі розстрілені чи гниючі по тюрмах учителі стали покарані за власну вину, за це, що виступали проти „радянської влади".

Отсе питання „Впереду" є лише мішаннєм „гороху з капустою". „Влади радянської" себто влади вибраної радами на Україні не було і нема. Кождий пре цінь знає, що Раковського ні других конів, кінів не вибирали ради, вибрані коли не цілим народом то бодай працюючою а навіть пролетарською мійською і сельською більшостю. Нема отже „радянської влади" а є лише влада одної малої партії, що не становить навіть 1% усього українського пролетаріяту а тим менче народу. Коли під „радянською владою" розуміє „Вперед" ту горстку комуніствуючих чужинців, що правлять в Харкові і думає, що є можливою річию учити пр. української літератури, історії або викладати економію і не наразитися на арешт, то львівські редактори грубо миляться. Учити української літератури а не згадати про Шевченка — річ неможлива; викладати про Шевченка а не сказати про вічні змагання Москви закріпостити Україну, не виязнити економічних причин цего, се так само річ неможлива, коли виклади чи наука не мають бути мітінґовою брехнею; тим більше неможливо перевести це в історії, хиба що історію України розпічнеся від дня вступлення Раковського на харківський престіл. А згадати про Москву і її апетити на український хліб, цукор і т. д., на Чорне море, се значить попасти в руки чрезвичайки. Викладати науку про народнє чи світове хазяйство а не навести теорій за і против, не висказати своеї думки професорові — се річ неможлива, як що такі виклади мають бути науковими а не уличною пропаґандою. Так зв. „науковий соціялізм" не є наукою рахунків, де $1+1=2$, а де критиці поле широке. Критикувати Маркса, се значить для комісарика, що часто крім самого імени нічо більше не знає, — контрреволюція. Про те, як довго нема свободи думки, як довго наукою опікуєся чека, так довго дійсна наука неможлива. Можна говорити про математику, фізику і инші науки не зачіпаючи „радянської влади", та річ не неможлива в науках літератури, історії, економії і їм подібних. Не учителі винні, які люблять свій нарід, своїх ґеніїв, свою минувшину і хотілиби своїй вітчині прислужитися як вміють і можуть мимо голоду і „опіки"; не против радянської влади вони виступають, а против тої влади, якої пановання стереже грезвичайка, зложена з 75% Жидів, 15% Мадярів, Хінців, Хунхузів і 10% Москалів і московських Українців.

Не закине учительству ніхто, що воно не любить України, коли мимо голоду не кидає в більшости школи. А за це, що учителі Українці не проповідували служби Москві, що хотіли й хотять визволити Україну від чужих пявок, за се дійсна українська радянська влада їх інакше судилаби, як думає „Вперед". Українські професори не мають капіталів до страчення, капіталістами не є і не були. Висказували свої наукові погляди, яких правди не можна мірити метром ані важити на фунти; за це опинилися на тамтім світі або в арешті. В культурних державах ведеся така борба світоглядів і в культурний спосіб. В царстві Каліфа Омара посупаєся після засади: „Коли ті книжки містять се, що стоїть в Корані, то вони не потрібні; колиж містять це, що в Корані нема, то вони шкідливі". Або: коли українські професори і учителі не учать так, як сего хоче Раковський і компанія, то з такими „под стєнку"; колиж учать, то можуть пухнути з голоду — скільки їм любо.

Франкфурт н. М., 15. лютого, 1922.

С.

ВІДЕНСЬКІ УКРАЇНЦІ ПРОТИ ПОЛЬСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЧИНИ.

Дня 20. цвітня с. р. відбулися збори віденської української кольонії і політичних еміґрантів із Східної Галичини в справі протесту проти жорстокостий польських окупантів Східної Галичини.

Зборами проводили др. Д. Коропатницький і др. В. Залозецький.

Зокрема обговорено голодовий страйк українських студентів у Львові і порішено на внесеннє д-ра Л. Цегельського вислати на руки нашої делеґації в Ґенуї, а також президії конференції в Ґенуї та всіх голов чужих делеґацій (за виїмкою польської і румунської) телеґрами з домаганнєм безпроволочної інтервенції в справі наших студентів і в справі признання Галицької Держави та знесення польської окупації.

Українські робітничі товариства у Відні вислали на адресу Факти, Лойда Джорджа, Барту і Чічеріна в Ґенуї таку телеґраму:

Тому, що населенню Східної Галичини польська окупація замкнула уста і воно не може зголосити своїх домагань до конференції в Ґенуї, три робітничі товариства політичної української еміґрації у Відні: „Родина", „Зоря" і „Січ" просять поробити заходи, щоб зібрані держави світа усунули негайно польську окупацію із Східної Галичини; признали її державну незалежність та положили конець страшним трилітнім мукам населення сеї території. — Мацілинський, Бурнадз, Кошак. — Відень, І. Кольмаркт 11.

ІМІҐРАНТИ НЕ ДОПУЩЕНІ ДО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

З 330,223 чужинців, які на протязі восьми місяців від 1-го липня 1921 до 31-го марта 1922, прибули в Америку, іміґраційні власти не допустили і завернули назад 9,630 осіб. Найбільше число, саме 3,943, не допущено по тій причині, що вони моглиб стати „публичним тягарем"; се каліки, старці та діти недорослі, що ізза свого каліцтва слабости або віку не моглиб собі заробити на прожиток в Америці, а не мають ні грошевих засобів ні сімї в Америці, яка-б дала їм удержаннє. 1,250 іміґрантів не допущено в Америку тому, що іміґраційна „квота" їхної країни вже вичерпана. Окрім того не допущено 1,167 хорих умовою або тяжкою заразливою фізичною хоробою, 730 неграмотних, 553 контрактових робітників і по меншому числу з инших причин.

МОСКОВСЬКІ БОЛЬШЕВИКИ ОГОЛОШУЮТЬ АМНЕСТІЮ (ПОМИЛУВАННЄ) НА УКРАЇНІ

Дають помилуваннє царським ґенералам і монархістам, лише кільком лідерам не можуть дати.

Старокраєві ґазети подають отсю большевицьку амнестію на Україні:

АМНЕСТІЯ.

(Постанова Всеукраїнського Центрального Виконного Комітету з дня 12. квітня 1922 р.)

В процесі чотирьохрічної упертої громадянської війни працюючі маси України твердою рукою встановили радянську владу, незмінно виявляючи свою відданість істнуючому (?) державному ладови (?). Історична неминучість і непохитність української радянської держави, покликаної до істнування волею робітників і селян України, переконала найбільш відсталі й малосвідомі маси українських громадян, викинених у боротьбі поза межі своєї батьківщини і дурених на протязі чотирьох років всякими політичними авантурниками, в даремности усіх спроб з боку останніх накинути українському працюючому людови чужу йому політичну владу.

Природним наслідком чотирьохрічної історичної боротьби є розклад і розпад у колах, як військової так і громадянської української еміґрації. Спекуляція і розпуста в колах вчорашних ідеольоґів і ватажків контрреволюції, що розпродують з метою їх особистого збагачення добро українського народу — це з одного боку, і скрайня нужда й невимовні муки морального пришиблення, туга з причини таборового замкнення, жорстока кара на рядових козаків — з другого боку, розкрили очі навіть у найбільш засліплених щодо справжної й нечесної мети бувших царських ґенералів і багатьох керовників кривавих авантур проти радянської держави. Найбільш чесні з тих, що помилялися, визнали свої помилки й **покаялися** у своїх злочинах проти трудового народу. **Віддавшися на милость,** вони дістали можливість брати активну участь у справі відродження батьківщини.

„Всеукраїнський" Центральний Виконний Комітет Рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів, виконуючи волю працюючих мас (?) країни (?) що не знають чуття помсти до переможеного ворога й виявлять природне **милосердя до своїх заблуджених земляків,** сумуючих на чужині в тяжкому оточенню загальної одірваности й зневаги, 30. листопада 1921 року дарував усім без винятку працюючим, які брали участь у лавах ворогів радянської України, як **рядові козаки, — повну особисту амнестію.**

Одначе, недобитки командних кол і керовники розбитих білоґвардійських армій з метою жорстокої експльоатації й ганебної політичної облуди заховали цей високий акт милосердя робітничо-селянської влади, перекрутили його значіння брехнею про репресії, що ніби чекають на тих, хто вернеться на Україну і ще більше того стали мріяти про те, щоби використати рядових учасників армій для нового грабунку й нападу на змучену Україну. Але початковий **поворот на батьківщину тих, що покаялися** у своїх помилках, рядових у бувших білих арміях і цілковите їх прощення робітничо-селянським урядом, спричинилося до широкої симпатії й почуття вдячности й викликало стихійне стремління до повороту на батьківщину для участи у творчій праці по зміцненню країни й поновленню її господарської й політичної міцці. Це стремління зростає не лише поміж козаками білоґвардійських армій, замкнених у чужинецькі табори, але також і в колах громадянської еміґрації і тих старшин білих армій, що були втягнені до боротьби з владою працюючих частково з випадкових обставин, частково через політичну невитривалість і малу свідомість.

Тепер, свідомий міцці (?) й непохитности (?) української радянської держави, переконаний у твердому бажанні, перебуваючих на чужині козаків, старшин і цивільних еміґрантів вернутися на батьківщину для мирної праці, Всеукраїнський Центральний Виконний Комітет Рад робітничих, селянських і червоно-армійських депутатів, в додаток до своєї постанови з 30. листопада 1921 р., ухвалює:

1) **дарувати повну особисту амнестію усім перебуваючим за кордоном особам українського громадянства, що брали участь у військових організаціях Скоропадського, Петлюри, Денікіна, Врангеля і инших ворогів робітничо-селянської держави;**

2) дати їм можність яко мога швидче вернутися на Україну на тих загальних підставах, в силу яких вертаються на батьківщину військово-полонені;

3) покласти на народній комісаріят закордонних справ вжити негайно засобів до найбільш широкого оповіщення про це йакт широких еміґрантських мас через уряди тих держав, що на теренах їх вони перебувають;

4) покласти на народній комісаріят юстиції загальний надзор за приміненням і точним переведенням у життя цієї амнестії.

На продязі тижня зазначений комісаріят має в згоді з народнім комісаріятом закордонних справ і внутрішних справ, виготувати інструкцію з метою практичного переведення амнестії.

Одначе, разом з тим зогляду на продовжуючі злочинні спроби проти робітничо-селянської республіки з боку ватажків контр-революційних армій і банд, ВУЦВК ухвалює:

1) оголосити поза законом таких закорінілих злочинників проти волі українського трудового народу й непримиримих ворогів робітників і селян України: **Павла Скоропадського, Симона Петлюру, Юрка Тютюника, Нестора Махна, Петра Врангеля, Кутєпова й Бориса Савінкова;**

2) **усім бувшим ґенералам,** усім бувшим командуючим арміям, що боролися проти радянської республіки, усім членам самозваних урядів, утворених для захоплення влади на терені України, членам центральних комітетів усіх протирадянських партій і організацій і **членам монархістичних клюбів і організацій дозволити по індівідуальним проханням вїзд на територію української соціялістичнюї радянської републики лише при правдивому виявлення ними щирого каяття.**

Голова Всеукраїнського Центрального Виконного Комітету:
Петровський.

Секретарі: **А. Іванов, Єрмощенко.**

Члени президії: **Угаров, Кірків, Кузнецов, Скрипник, Затонський, Поляков, Буздалін, Кон.**

Московські большевики, окупанти України, котрі тепер оголошують „помилуваннє" для нападених, у своєму помилуванню виявляють чимало фарисейства.

Коли вони напали на Україну, то передівсім **вимордовували у звірський спосіб свідомих Українців,** без огляду на се, чи се були соціялісти чи націоналісти, чи робітники, чи селяни або інтеліґенти.

Потім **ограбили цілий український нарід з хліба і спричинили нечуваний на Україні ніколи голод.**

Тепер же, коли весь нарід ради московського панування гине з голоду, московські окупанти з Харкова оголошують „помилуваннє".

Вже пускають на Україну всіх, навіть царських ґенералів і монархістів, хотяй ще недавно українських соціялістів вбивали по звірськи немов ляхи за те, що вони Українці.

Се є нечуване фарисейство, коли тісамі большевики, котрі вбивали соціялістів на Україні, тепер свобідно пускають царських ґенералів і монархістів, а разом з ними і всіх других.

В тім є хиба надія московських большевиків, що як вернуться царські ґенерали і московські монархісти на Україну, то вони придадуться для її московщення, а з Українцями то легка справа, бо їх московські наїзники голодом заморять.

В сій політиці нищення свідомих і образованих Українців московські большевики поступають згідно з ляхами. Одні і другі однаково нищать українську образовану верству, а на її місце насилають Москалів і ляхів. В тій політиці нищення Українців вони поступають усе так згідно, якби мали докладну умову між собою. Не є виключене, що є в тій справі **тайна польсько-московська умова.**

НЮ ЙОРК і околиця! До походу! ДЕНЬ 27-го МАЯ недалеко.

Старші й молодші, мущини й жінки, хлопці й дівчата, шкільні діти й Скавти приготовляйтесь!

Дівчата готовіть народні строї.

Станьмо карно й солідарно зорґанізовані!

Потрібні інформації дасть Українське Інформаційне Бюро, 30 Іст 7-ма вул., Ню Йорк.

НЮЙОРСЬКА ЛІҐА ГОРОЖАН І ВЕТЕРАНІВ УКР. РОДУ:

Стефан Дембицький, голова.

ПРОМОВА ПРОФ. ІВАНА БОБЕРСЬКОГО НА МАНІФЕСТАЦІЙНИХ ЗБОРАХ У ВІННІПЕҐУ ДНЯ 22. ЦВІТНЯ С. Р.

Вихор йде верхами. Буря думок хитає народами землі. Серед сеї бурі опинилася укр. земля.

Наради йдуть за нарадами. Нарада про спокійний океан скінчилась а тепер радять над східними землями. Се східне питання не дасться рішити без українського народу, якого не питаються про його гадку.

На Карпатах сів хижацький білий орел, що кігті свої вбив в українські гори і клювом калічить українські низини.

В червні сього року мине три літа, від коли сей хижак напосівся на наше життя. Союзні держави, що побідили в світовій війні, порішили перед роком, що вони є сувереном галицької землі. Але Польща на се не зважає і за всяку ціну хоче бути нашим володарем.

Польський нарід вийшов з потрійної неволі при помочі других народів а першим його ділом на свободі було закувати нас Українців в неволю.

Польща ошукує світ як Лис-Микита.

Ми кличемо: окови нас гризуть, ланцюхи дзвонять.

Лис-Микита каже голосно, щоби всі чули: Сей звук для вас приємний. Ви любите дзвони. Ви бажаєте їх тепер мати.

Ми кличемо: Наші школи замкнені, наші товариства розвязані, наші часописі заперті, наше майно зрабоване.

Лис-Микита говорить: Ви такі робучі, ви так напрацювалися, ви тільки натрудилися! Потребуєте відпочинку.

Ми кричимо: Алеж кров! Пробиваєте наші жили і з них витікає кров.

Лис-Микита усміхається: Се вам до здоровля конечно потрібне. Крови треба пустити, щоби ви красше виглядали на лиці і ліпше травили.

І ласиться Лис-Микита і гладить пухким хвостом світ. А світ вірить любо дібраним словам. Світ подивляє його лікарський талан: Лис-Микита незрівнаний лікар!

Один з моїх братів, перший віком по мені, лежить в могилі, як жертва війни з Ляхами. Моя матір, мої сестри бідують там в Рідні́м Краю в неволі.

Хто з Вас має єще в Рідні́м Краю рідню, що горює, що терпить, бо майно наше і честь нашу народну Поляки розбили?

Кілько Вас тут є таких?

Нехай кождий піднесе руку і скаже:

Проч з Польщею! Проч з Польщею! Проч з Польщею!

Лис Микита усміхається! Усміхається і покликується на століття, на Болеславів, Казимирів, Ягайлів, Баторих.

Але тоті століття були розбоєм на нас а тоті великі вельможі були великими розбійниками нашої батьківської землі.

Ми мусимо проти розбою боронитися і боронимося.

Ми маємо пояснити всім, яка є дійсність. Коли пояснимо, яка вона є страшна, то инші народи зрозуміють, чому ми бажаємо свободи.

Міліони з Рідного Краю кличуть до Вас моїми устами: Помочі! Справедливости!

Зі всіх народів зрозуміла нашу справу найліпше Анґлія. Через своїх представників пригадувала вона вирішення независимости Східної Галичини, яка проголосила себе самостійною державою вже чотири роки тому назад.

Державні мужі як Лойд Джордж, Сесил, Балфур і инші пригадували справу Східної Галичини в Парижу і в Лондоні. Ми вдячні їм за сю поміч.

Знаємо вже про рішення, що ми не є в Польщі. Але всі наші надії єще не сповнилися. Сподіваємося, що союзні держави справу розслідять і усунуть польську господарку. Канадійські Українці зажадають, щоби правління Канади причинилося до сього кроку своїм впливом.

Як горожани Канади маєте право домагатися сього і пильнувати сю поміч.

Польща мусить забратися.

Кличу до Вас тими словами нашого гимну, які польська влада сконфіскувала:

Всі пійдемо в бій кровавий
від Сяну до Дону,
В Рідні́м Краю панувати
не дамо нікому!

Вячеслав Будзиновський.

НЕРОЗЛУЧНІ

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповіданнє з другої половини 17-сотих років.

(5)

— А з сих двох котра тобі спала в око, котру вибрав? — питав Василь, пронизуючи товариша зором.

— В око... не в око, але в оба очи впали мені обі, бо обі гожі. Вибрати не вибрав жадної, бо доси ані на думку не приходило мені, що я колись буду женитися, та що, такі як я взагалі можуть думати про женитьбу. Але, коли би до сего мало прийти, то я... Куций знає, що я зробив би...

— Нехай, що ти про се ще ніколи не думав. Ані тепер, коли цілі три дни сидів у Батюка. Але, коли вже наша розмова про Запороже дала товчок до думок про женитьбу та дівчата, то таки вже тепер, хоч би тимчасово, аж до відклику можеш знати, котру з сих двох вибрав би?

— Не вибрав би жадної... Або ні, не так. Вибрав би обі.

— Обі? А то як?

— Бо світ кругом Запорожа змінився, отже зміняєсь і Запороже. З цілістю і я, частина сего Запорожа мушу змінитися. Як з розхолітаної машини вилетить яка її одна складова частина, то прочі розлітаються ще більше, та одна по одній вилітають. Нарешті всьо розсиплеся, аж колись якийсь штудер змайструє нову цілість. Думка, що в козачім краю, в котрого зимівках тепер сидять лише козаки-вислуженці, лише старці й каліки, гречкосіями може стати більшість населення і то населення молодого та здорового; думка, що козак може жити без козачого промислу, і шаблю буде носити лише на те, щоби вона приржавіла до піхви, родить думку, що також прочі звичаї, ба й святощі Запорожця вже не козачі. Коли вже сей і той звичай козачий має повалитися в пропасть, то перед берегом пропасти не здержиться і віра православна, за котру Запорожці боролися і в тій боротьбі виросли в славний на весь світ народ лицарський. Думка, що все те, що було козаче, зробиться зайвим, родить думку, що і християнство буде для Запорожця зайва, або й невигідна віра.

— Невторопаю... Плетеш таке, що ні пришив, ні прилатав.

— Не второпаєш? Зараз пришию і прилатаю... Я хотів сказати, що як вже маю плюнути на козаче ремесло і козачі звичаї; як замість военного промислу стану орати й сіяти, випасати худобу і садити курки, до чого потрібна ґаздиня, то оженюся з такою, що мені подобалася. Скажи-ж мені тепер, що я маю діяти тоді, коли мені сподобалися дві нараз? Чому брати одну і лишати другу, коли подобалися дві і я чую, що з двома дам собі раду?... Але, як хочеш мати дві жінки, мусиш побусурменитися. Я тобі кажу: як, не дай Боже, прийшлосьби мені женитися, то я побусурменюся і возьму обі, бо взявши лише одну, казився би за другою. Або ще инакше зробив би. Насамперед оженивсь би з Батюківною, бо її вдача добра для жінки такого, що ося як я, що не думає про завтра. Постарівшися, коли вже треба жити статочно і пильно ґаздувати, прогнав би ту, і взяв Чмелівну.

Василь, котрий доси слухав з напруженою увагою не зводячи очий з товариша, тепер зітхнув глибоко, начеб йому полекшало. Йому стало ясно, що Петро жартує. Його лице полагідніло, зір вже не був такий острий і допитливий.

— У тебе щавлива вдача, — сказав. — Всьо обертаєш в жарт. Бачу, що в око впали тобі обі, але в душу жадна. Липнеш до них так, як кождий молодий козак липне до кождої гарної та здорової дівки... Коби лише не прилип...

— Не прилипну. Як я залицяюся до дівки, то хиба на се, щоби пожартувати. Очивидно, як вона така, що можна жартувати. Але сі обі не з тих. А женитися?... Я не гадаю, що з Запорожем вже так зле, як се ти малюєш. Думаю, що буду козакувати так довго, як довго держаться купи мої кости. Колиж так, то до того, щоби я оженився, ніколи не прийде.

Довго оба мовчали. Перший знов заговорив Петро, бо він взагалі не любив мовчати.

— Знаєш, друже, що? Коли ми вже про таке так широко розговорилися, то закінчім не жартом, а поважно.

Василь знов впялив очи в товариша. — Ну?

— Та що „ну?" Такий, як я або ти, як в него мягке серце, що тане від погляду дівочих очий, нехай минає пороги таких Батюків і Чмелів. То зависокі пороги на наші ноги. Ми бідні козаки, а вони дуки-срібники. Такий дука приймає й бідного Запорожця дуже радо і щиро під своїм дахом, але тілько поти, поки не догляне, що ти водиш очима за дідичкою його дукачів. Богач жде на такого богача, як він сам.

— Може ті два не такі, як инші.

— Вони, і Батюк і полковник Чміль такісамі, як инший козак, що доробився грубих маєтків. Один і другий вже давно забув, що колись також такий будолаха, як нині я або ти.

— Але всеж таки тямлять, яким способом прийшли до своїх маєтків. Знають також, що на Запорожу всі нинішні дуки були замолоду бідними козаками, та що богачами зробив їх военний промисел.

— Ось тепер я ймив тебе, а радше ти сам ймився. Ось тут маєш твою зміну кругом Запорожа і наслідки сеї зміни на самім Запорожу. Тепер вже нема тих славних походів за добичию, про котрі кобзар співає:

„Чотири тисячі безбожних бусурменів побіджали,
„Срібло і золото турецьке від них забирали,
„До города Січи швиденько поспішали,
„Срібло і золото турецьке між собою розділяли".

— Або:

„Городи бусурменські плюндрували,
„Срібла-золота подостатках набирали,
„До стародавной Січи поспішали,
„У стародавної Січи очеретом сідали,
„Срібло і золото турецьке на три частипаювали".

— Коли Батюк і Чміль були молоді, тоді ще найбіднійший козак міг через ніч стати богачем, тож богач бідного не наганяв відразу. Казав іти й заробляти на славу... Говорив „славу", а думав „дукачі". Тепер военний промисел не те, що давнійше. Перше давав він або смерть, або життє посріблене й позолочене. Тепер добре, як з бою принесеш назад власну голову. Богачі знають се. То жне журися, брате, тим, котра ліпша. Не вдивляйся ні з одну ні в другу, бо як старий побачить, все одно, Батюк чи Чміль, що ти очима водиш туди, куди плаває гнучкий стан його дівки, покаже тобі двері, ще й пса спустить. Як котрий з нас схоче женитися, буде мусів глядати якої круглої сирітки без тата, без мами... буде мусів брати голу, як святу турецьку.

— Може й правду кажеш. Всьо пусте! От чорт зна чого на таке зійшли і то проти ночи.

— Така розмова проти ночи справді не здорова. Я вже ні слова... Сплю.

Петро підсунув під голову кульбаку, на себе накинув дергу зпід кульбаки, накриваючися з головою. За хвилю вже хропів.

Василь все ще, не звертаючи уваги на росу, лежав горілиць у траві. Гадав би хто, що числить зорі. Але його очи зір не бачили, ні тих метеорів, що з часта прорізували темноту ночи ясною лінією. Душею був він у хуторі Батюка. Перед його очима миготіло се, про що думав: гнучкий стан, повні груди, довга коса, гарне, веселе, усміхнене личко. Став важити і розважувати все те, що перед хвилею почув від Петра. Гарна примара з Батюківни щезла.

— Спасибі тобі, друже, — подумав — що з моїх очий здоймив полуду, що завчасу перестеріг мене. Там справді зависокі пороги на мої ноги.

* * *

До пасіки Батюка прийшов конюх Стецько з ведром по мід для конюхів. Батюк давав їм мід як придачу до плати, бо тепер мали тяжшу роботу, ніж звичайно. Від двох неділь уїзджали йому свіжо спіймані дикі коні. Старий пасічник був нині якийсь не свій. Хоч балакун, нині мов води в рот набрав. Мовчки підкурував пчоли, мовчки витягав їх працю, мовчки видушував мід до ведра. Коли скінчив ту роботу, мовчки насипав капі в горнець і поставив на огни, щоби зварити вечеру для себе і для Стецька. Во Стецько мав переночувати у него в пасіці і відїхати з медом в степ аж завтра досвіта.

— Чи вам, діду, нині яка муха сіла на ніс? — спитав Стецько, вигортаючи з вогню вуглик, щоби запалити люльку.

— Або що? — відворкнув старий, не підводячи очий.

— Бо ви, бувало, недаєте чоловікови прийти до слова. Нині ви не той. Начеб заніміли і вглухли. Самі не забалакаєте і не відповідаєте на се, що я скажу.

— Як би тобі небоже так, як мені нині, то й ти втратив би охоту до пустої балачки. Ти молокосос, тобі ще цілий світ і всякий промисел стоять отвором. Підеш від Батюка, то деинде знайдеш хліб, не гірший, ніж тут. Але я? Хто прийме до себе мене, старого непотріба, як мене звідси виженуть?

— Вас?! Вас виженуть звідси? Хто вижене? Батюк? Хто вам таке наплів?

— Батюк не вижене, але його зять. Як не вижене, то я сам втечу. Я Москалеви робити не буду!

— Який зять? Який Москаль? Може той московський майор, котрого сюди прислали Чмелі і котрий з Чмелями вчера відїхав? Батюк віддає за него доньку?

— На сеж полковник прислав його до Батюка.

— Може лише так, в гості. Я чув, що майор цілком случайно знайшовся на Запорожу. Він більше полонений, ніж гість. На него мають підзор, що то він натроюдив Донців напасти на наші оселі. Наші переймили Донців і полонили їх. Тоді від Донщини надїхав сей майор, отже наші й його взяли під варту.

— То чогож Батюк гостив його так, начеб то був наш кошовий, або й сам гетьман? То нечиста справа. Чміль сватає його до Парані.

— Може воно не так. Може майор суджений Марти і полковник справив його сюди, щоби Батюкови показати, якого зятя пристарав собі.

— Давби Бог. Коби лише сюди не прийшов. Він вигнав би мене. Нині він сюди, я нині звідси. Хоч би прийшлося жити під чистим небом і траву пасти, та в степу сконати орлам і вовкам на потіху!

— Як би той Москаль справді взяв Параню, то гадаю, не лишиться тут. Він царський офіцир, схоче вирости на ґенерала. Забере молоду жінку тай скриню з червінцями і повієся в свою Московщину. Ти далі лишишся з Батюком.

— Я міркую, що для московського голодника ціннійший хутір Батюка, його воли, його коні й його пасіка, ніж ґенеральський кабат. Той чорт, як вхопить дівчину Батюка, то і його хутора не випустить з рук. Плюне на майорство, на ґенеральство і на само царське величество, тай лишиться тут ґаздувати.

— Хиба ви не знаєте запорожських прав? Москаль ґаздувати на Запорожу? Чи чув хто таке?!

— Знаю, що степ, на котрім стоїть хата Батюка, на котрім його пасіка, на котрім він випасає свій товар, на котрім ловить рибу і полює, не його. Він се має до своєї смерти від запорожського товариства. Не може ані спродати, ані доньки ним вивінувати, хиба би сама старшина в Січи і паланочна старшина згодилися Батюкову землівку дати Москалеви.

— Сего на Запорожу ще не було і не буде.

— Знаю, що не буде. Але й на те є спосіб. Як Батюк дасть доньку Москалеви і він схоче сам ґаздувати, то зимівка лишиться про око в посіданню Батюка. Зять буде лише, начеб управителем його ґаздівства. Батюк буде лише люльку курити і внуків, московських виплодків няньчити. Ґаздувати буде Москаль. Я мав би ходити коло його пчіл, вибирати мід для него... для Москаля і москалят? Не діждуть!

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЕВШАН --- ЗІЛЛЯ.

(На увагу нашим американським братам і сестрам).

Недавно довелось мені читати кілька американських листів, у котрих звеніла та сама нута. Та найкраще вийшла ця нута в листі одної жінки. Не хотячи переповіданням псувати враження, наведу дослівно ціле місце: „...тутешні американські діти—пише наша жінка—не дуже охочо хотять читати. А чому спитаєте? Бо тут у тім американськім морю дуже тяжко дитину виховати в українським дусі... Тут ми не маємо відповідних школів... усі учаться тілько в англійськім язиці, а свою то хиба тілько в дома, та декотрих там на церковний гали дяк трохи учить по шкільних годинах читати і писати. А могли би мати наші Українці і свою школу, бо є їх тут в Р. майже 3 тисячі, але наші люде — попросту сказати — недбалі, не йдуть рамя в рамя, але діляться на партії, сваряться і так у безконечність... Але даруйте, що я так розписалася, бо й справді нема сенсу мені те писати. Хай писаби якийсь образований мущина, а не я женщина, котра не знає нічо крім щирої любови до рідного краю". (лист писаний 9/XI. 1921.)

І отся щира любов до рідного краю подиктувала нашій жінці такі високі думки, які висказували й висказують найкрасші уми людства. Дитина, вихованнє, школа — ці три слова це чарівний талісман, котрий піднесе до гори найслабший, найбільше побити нарід. Тільки заопікуватися дитиною, вихованем школою.

А тепер позвольте, що перейду до другої справи. Знову один наш добрий приятель таке пише: „Думаю, що не милюся, коли скажу, що Українці в Америці (у котрих є родини і діти) — є в части пропащі для України. Гроші то ще дадуть однак зате не треба їм пригадувати, що они Українці що вони мають зглядом своїх діти ріжні обовязки, з яких найсвятійшим являється защіплювання та розбуджування в діточих серцях любови до Рідного Краю. Однак того американські Українці бояться більше, чим жид священої води! Коли у них діти, то як раз у них бізнес тілько на думці. Сказати їм, що вони вже Американці — то за се воно озолотять тебе. Борони Боже пригадувати їм, що вони мають обовязок виховувати своїх дітей так, щоби сі нащадки знали відтак чиї вони діти, та кому служать.

Через пригадування про патріотизм у слабих або мало просвічених Українців витворюється: фарисейство і гіпократизм. Они начинають ненавидіти тих, котрі пригадують їм Батьківщину, і вкінци коли можуть (богаті) то мстяться!

Зате тілько що я пригадував все навкруги про нашу повинність, я терпів від своїх (невиносимо через 8 літ) а при кінци то навіть уживали чужої тайної сили, щоби здавити мене! Тепер тут на вільній коли ся землі Вашінгтона іде завзята робота в навертаню чужинців, а в першій мірі Українців на „американізм"!...

• • •

Цікавий проблем. На перший погляд здаваєб тяжкий до розвязання. А тимасом так легко розвязали його всі іміґрації других народів. Чому малоби бути инакше з українськими іміґрантами.

Сьогодні увага великої части світа звернена на невелику Ірляндію, що підняла важку боротьбу проти могутньої анґлійської монархії. Хто уважно слідив за нею, а уважно слідити за нею це святий обовязок кождого Українця, бачив, яку ролю у визвольній, ірляндській боротьбі відограли ірляндські іміґранти в Злучених Державах і в Америці взагалі. Вони піддержували матеріяльно й морально увесь рух протианглійський. Вони приготовляли й давали засоби на політичну боротьбу і створювали ту операційну базу, котру мусить мати кождий, хто береться за боротьбу. І маленька Ірляндія почуваючи за собою таку щиру, визначну поміч своїх земляків за океаном веліла могутній Англії, а не якійсь там новоутвореній державі, котрої апетити переростають її можність травління, — станути до переговорів з нею і признати її належні права.

Читаємо про другі народи, мешкаючі в Америці і бачимо те саме. Німці не тратять свого звязку з матірним краєм; те саме Італійці, Серби, Мадяри, Словаки тощо. А Поляки чи не йшли до польського війська і чи не допомогли польскій ненасистности загарбати українські землі? Тільки своїми впливами і сильно органзацією не затраченим почуттям народности руміли використати всю гуманітарну акцію Гувера для себе. Польські капіталісти й робітники дали свій гріш на індустріялізацію Польщі і допомогли до відбудови польського промислу.

І ніхто з членів названих народів не стидався того, що він будучи американським горожанином — почуває себе членом народу з котрого вийшов. Вони самі і їхні діти знають і думають по американськи, але чують по своєму там, де своїм треба помочі, підпори й сили. Того самого мусимо домагатися і від наших іміґрантів. Їм нічого стидатися, нічого забувати, що вони Українці. **Змагання їхнього народу в старім краю такі славні, так гарно записана народня боротьба, стільки геройства проявили сини й доньки українського народу,** що сама назва „Українець" приносить більше чести, ніж яка небудь инша назва. Пошану для народа витворює кожда одиниця народу. Від поведення одиниці залежить, як другі будуть відноситися до нас. Наша власна моральна вартість, залежить тільки від нас самих, подиктує чужинцям міру й степень пошани для нас. Коли не потрафимо викресати цеї моральної вартости, будемо для чужинців тільки „галішмени" і більше нічо.

• • •

У старинній українській літописи згадується, як князь Володимир Мономах забрав у полон сина половецького хана. Маленька дитина, виховала на княжім українським дворі, позабула рідну землю, рідного батька, рідний нарід. А тимчасом батько терпів й плакав, ночі не досипляв, так жаль було йому, що син відстав від свойого роду. Вислав співака щонайкращого до сина. Потайки зайшов половецький кобзар у княжий двір. Співав пісні, пригадував славну минувшину, згадував старого батька — і то, не помагало. Син остав холодний до всього. Тоді співець спробував ще одного способу. Вийняв зза пазухи степове половецьке зілле, так зване Евшан — зілля і дав його понюхати молодому хлопцеви. Коли запах степового зілля розійшовсь по комнаті відмінився хлопець. Заграла у ньому рідна кров, почувсь близьким свого народу. Хоч на княжім дворі окружали його розкоші, багатства, великі ласки, він постановив вернути до свойого убогого краю, до свого батька рідного.

Таке Евшан—зілля належалоби подавати постійно нашим заморським братам і сестрам. І вони найдуть його доволі: Звязок з рідним краєм, слідження за його потребами, стеження за ходом подій у рідним краю, це буде для наших старших еміґрантів тим легендарним Евшан—зіллям, що не дасть їм позабути рідного краю, дорогої України. Події останніх літ доказом, що українські еміґранти почували й поуважають себе кість від кости, кров від крови з своїми рідними в Европі. Визначна матеріяльна поміч наших заморських братів і сестер буде записана нестертими черенками на сторінках історії. Без неї ми булиби дуже убогі, дуже слабонькі.

Одначе скромне запитання можна поставити. Чи те, що новий Світ дав старому краєви, направду усе, що він міг дати? Чи це були такі страшні, кроваві, жахливі зусилля, які переходили їх брати и сестри, їх тати й мами, їх діти на рідній землі? Чи не забогато було там розумовання холодного: дати, чи не дати? Чи не занадто приглядали ся наші заокеанські брати й сестри, а може ще й тепер приглядаються партійним закраскам, переконаним тю, що руки о поміч витягають? Чи може не забогато пересади у ріжничкованю нас на строгі партійні організації, що себе взаємно й безпощадно поборюють саме у моменті, коли потреба найбільшої, майже безоглядної консолідації сил?

• • •

Політичної боротьби, партійних організацій не усунемо як довго істнують господарські ріжниці між людьми. І з тим фактом необхідно числитися кождому розумному чоловікови. Инше питання, чи ця боротьба у тому самому народі мусить бути така безпощадна, як вона зараз есть. Чи не можна шукати дещо лагіднійшої розвязки, в якій слідне булоби з одного боку розуміння другої людини, з другого боку зближення і шукання спільних шляхів, котрими ми йдучи збільшили би наші сили у відпорній боротьбі супроти зовнішних противників і противенства.

Людство має такі ділянки, котрі можна признати спільними. Це все те, що носить характер добродійний, освітний і культурний. На тих полях можемо витворити риси спільноти, в першу чергу національної спільноти. Недостача місція не позваляе мені ширше розводити ся над цим питанням. Одно можу сміло сказати: за такою думкою і такою розвязкою справи стоять найкращі уми людства. І це одинокий шлях, що нам допоможе вийти ціло з теперішнього, тяжкого положення.

• • •

Як між нами в краю, так і між Вами в Америці немає вже таких людей, котрі не малиби постійно на думці добра Рідного Краю, охоти помочи Йому, стануть всіми можливими засобами до боротьби за те Добро. Та звичайно кінчиться все те все на словах, погрозах, обіцянках, добрій воли тощо. І так виговориться чоловік тай стає йому лекше. Совість заспокоєна. Вертає буденщина. І дивне диво. Щойно перед хвилею такий добродій хотів життя своє жертвувати за вітчину, за рідний край, а вже кілька хвилин пізнійше забуває про все. Коли витягне до него руку просячи милостинї котра краєва інституція, так він питає о партійну приналежність не хоче забувати особистих справ, видвигає найбільше маловажні річи, щоби себе увільнити від немилого обовязку жертви. У словах ми дуже сильні, але в ділах не даємо навіть тисячної частини того, що обіцяли на словах.

• • •

Евшан—зілля всюди нам потрібне. А найбільше на далекій чужині. І воно всюди є. Тільки шукайте і питайте за ним. Остання славна наша боротьба це рілля, засіяна самим Евшан—зіллям. Все те, до чого наклике український Горожанський Комітет (сироти воєнні й вдови, діти й інваліди) до чого наклике „Рідна Школа", Товариство „Просвіта", Товариство „Просвіти" й т. п. — все те це Евшан—зелля наше.

Шукайте пильно за ним робіть те, що воно каже, слідіть за часописями краєвими й за письменством, котре находиться в книжка. Заопікуйте ся у себе на місци освітою, школою і дитиною а сотворите таке славне для себе імя, яке сотворили для себе американські Ірляндці у цілому світі.

• • •

Вийшли ми від зілля а на дітях покінчимо. Дайте кождій дитині святе почування і святий огонь любови для України та її справ. Користуйтеся нашою діточою літературою і пресою. Підпоможіть її вашими передплатами а вона буде ще більше узгляднювати Ваші справи і мати ме на оці добро Ваших дітей. Нераз вже на сторінках Вашої преси були голоси про „Світ Дитини" і його видавництва. Нехай не буде ні одної, хати, ні одної фарми де є діти, щоби там не було цих видавництв. Нехай не буде ніодного більшого гурта Українців, де не булоби „Рідної Школи", деби діти не побирали науки про Рідний Край. Ширіть освіту, заопікуйте ся школою і дитиною а станете для нас певним заборолом і створите нас так сильними, що ніяка сила нас не одоліє!

Львів, в марті 1922.

Михайло Галущинський.

УВАГА, БРІДЖПОРТ, КОНН. І ОКОЛИЦЯ.

Прийшла хвиля котра є дуже важна для нас, в котрій ми мусимо показатися перед світом і представити свої кривди та бажання. Сеї хвилі ми не смієм заспати если не хочемо щоб з наших братів і сестер дальше дерто люто шкіру. Длятого взиваеться всіх Українців з Бріджпорт і околиці прибути на **ВІЧЕ**, котре відбудесь в сю **неділю, 21. мая** о годині 2. пополудни в церковній гали під ч. 34 Beach St. Там будуть визначні бесідники, котрі представлять нам ті знущання і кривди нашого народу. Тому щоб не бракло ані одного з нас. Хто незаінтересується тою справою і не прийде, сего будемо уважати за ворога свого власного народу. 13-14

Вол. Венгринович.